
INOVAČNÉ STRATÉGIE VZDELÁVANIA V KONTEXTE GLOBALIZÁCIE

*Dr.h.c. prof. Ing. Tatiana Varcholová,
CSc., profesorka,
Ing. Lenka Dubovická, PhD.,
odborná asistentka,
SEVŠ Skalica
(Slovensko)*

The Lisbon European Council, in 2000 stimulated the increased effort of European countries in the field of innovation resulting in the Lisbon strategy, which define the future orientation of the EU. The contents of this article: need of innovations in global ERA and the innovation tendencies in the strategy of universities.

Keywords: *Globalization, innovations, university education.*

Úvod

Inovácie vo vzdelávacích procesoch sa v novom globálnom prostredí pokladajú za kľúč k zabezpečeniu konkurencieschopnosti národných ekonomík. Inovácie, prepojenie vedy, výskumu a vzdelávania s aplikačnou oblasťou sa stávajú hlavným determinantom hospodárskeho rastu v modernej ekonomike založenej na využívaní vedomostí.

Veda, výskum, vzdelávanie a inovácie sústavne významnou súčasťou strategických zámerov Európskej únie (EÚ). Už v roku 2000 na Lisabonskom summite Európska rada položila základy Lisabonskej stratégie zameranej na vytvorenie tzv. Európskeho výskumného a inovačného priestoru (ERA) s cieľom dosiahnutia v EÚ najvyššej vo svete konkurencieschopnosti s najdynamickejšou poznatkovou ekonomikou schopnou udržateľného ekonomického rastu s viac a lepšími pracovnými príležitosťami a s väčšou sociálnou súdržnosťou.

Priestor na získavanie informácií o inováciách, najmä v oblasti transferu poznatkov vedy a výskumu do praxe, postupu pri tvorbe a realizácii inovačných stratégií, inovačných programov, projektov a podnikateľských plánov vytvárajú tzv. inovačné centrá. Je to prostredie, kde sú sústredené všetky zložky potrebné pre sprostredkovanie transferu výsledkov vedy a výskumu do praxe a praktickej výchovy inovačne zameraných podnikateľov. V rámci inovačných procesov by mali univerzity rešpektovať prijaté národné a medzinárodné normy a zákonné opatrenia v oblasti ekológie, kvality a etiky vzdelávania a podnikania. Všetky tieto inovačné faktory uprednostňujú vzdelávacie a vedecké inštitúcie v konkurenčnom postavení a poslaní na trhu.

Cieľom príspevku je poukázať na potrebu adekvátnej reakcie na zmeny vzniknutej v internom i externom prostredí systémov vzdelávania ešte v dobe, keď je možné predísť nežiaducim dopadom. Riadenie vzdelávacích inštitúcií sa tak stáva procesom sústavného sledovania zmien na trhu a uplatňovania inovácií do všetkých oblastí ich činnosti.

1. Inovácie a globalizačné procesy

Všeobecne v literatúre je inovácia definovaná ako kreatívny proces so zámerom poskytnúť trhu jedinečný nový produkt. Uvedený termín sa používa na označenie novínok, zlepšenia a zdokonalenia, resp. zmien pôvodného stavu prvkov v reálnych systémoch na novou úroveň. Jedná sa o komplexnú zostavu aktivít od nových ideí až po ich zavedenie do praxe. V tomto príspevku pod inováciami budeme rozumieť kvali-

---

tatívnu i kvantitatívnu účelovou zmenu v systéme riadenia organizácií, vzťahujúcim sa na akúkoľvek jeho aktivitu.

V súčasnom období sme svedkami preniku globalizačných procesov do všetkých sfér hospodárstva. Je potrebné uviesť, že globalizácia svetovej ekonomiky nevyhnutne prináša širokú internacionalizáciu vzdelávania a inovačného podnikania. Tento proces je však spojený i s rastúcou konkurenciou v globálnych meradlách. Od konkurencieschopnosti daného regiónu, danej krajiny, ich prínosu do svetovej ekonomiky, sa bude odvíjať rozvoj štátu a životná úroveň jeho obyvateľstva.

Globalizačné procesy napredujú aj vďaka bezprecedentnému rozvoju informačných a telekomunikačných technológií. Ich aplikácie v praxe medzinárodného podnikania ale aj vzdelávania umožňujú šetriť čas i náklady, uľahčujú prístup k informáciám. Inovácie by sa mali zameriavať na elimináciu všetkého zbytočného, pomalého a nákladného. Značný dôraz sa kladie na priame vizuálne informácie a prebiehajúce procesy, ktoré sú rýchle a lacné. Najviac pocítíme obrovské zmeny v oblasti internacionalizácie vzdelávania. Transformácia vzdelávacieho procesu v EÚ postupne narastá a nadobúda celosvetové rozmery. Pod vplyvom globalizácie sa mení konkurenčné prostredie, začína sa bezprecedentná inovácia vysokoškolského vzdelávania využitím moderných telekomunikačných technológií.

Postup tohto vplyvu začína dopytom, zvyšuje sa cez ponuku, prerastá od globálnej súťaže a vyúsťuje do fázy, keď stratégie univerzít sú nútené tento vplyv rešpektovať. Globalizácia dopytu sa prejavuje už od konca minulého storočia, keď sa šíri bez rešpektovania hraníc a kontinentov dopyt po kvalitnom univerzitnom vzdelávaní. Globalizácia ponuky je spôsobená najmä požiadavkou ekonomík rozvojových krajín na vysokoškolský vzdelaných odborníkov. Globalizácia súťaže predstavuje súťaž v zede kvality, ktorá je previazaná rastom spolupráce univerzít v oblasti výskumu a vzdelávania. Výsledkom vývoja tejto globálnej súťaže sú nové príležitosti, ale taktiež nové riziká pre tie univerzity, ktoré podceňujú význam vplyvu globalizácie.

2. Smerovanie inovačných stratégií univerzít

Globálne inovačné stratégie sú vo všeobecnosti založené na odhaľovaní interakčných vzťahov na svetových trhoch, spôsobu preniku na nové trhy, od rastu flexibility šírením aktivít do oblastí s výhodnejšími podmienkami. V neposlednej miere je to závislosť odvodená od možností moderných informačných a telekomunikačných technológií.

Tu vzniká otázka: Prečo je súčasná globálna ekonomika natoľko turbulentná, že sťažuje, niekedy i znemožňuje dobré predvídanie a tvorbu správnej stratégie? Nepredvídateľnosť vývoja je možné vysvetliť, ako uvádza M. Matejka (1998) predovšetkým deregulačnými tendenciami a znižovaním vplyvu prežívajúcich národných regulácií na rozvoj vysokoškolského vzdelávania. Citát L. Thurowa to potvrdzuje: „Vo svete sú dnes všetci na sebe vzájomne závislí a prepojení s najrozmanitejšími formami ponuky a dopytu, aké len môžu existovať. Éra regulácie národných univerzitných systémov končí a regulácia globálneho univerzitného vzdelávania zatiaľ neexistuje.“ Existuje teda určitá neistota dopadu internacionalizácie vysokého školstva, ktorá značne sťažuje strategické rozhodovanie a napredovanie univerzít.

Pri tvorbe inovačných stratégií pod vplyvom globalizácie by sa malo vychádzať z týchto zásad:

- jedným zo základných atribútov globalizácie je vnímanie sveta ako jedného homogénneho trhu bez hraníc – v tom zmysle musia univerzity pristupovať k tvorbe svojich inovačných stratégií,

-
- globálny trh sa skladá zo segmentov a rozhodujúce je to, či si univerzita vyberie vhodný segment z pohľadu globálneho trhu a bude schopná pri zmenách na trhu upraviť svoju inovačnú stratégiu,
  - z podnikovej praxe vyplýva, že globalizačné stratégie sú presadzované cez získavanie pozícií na lokálnych trhoch, dochádza k postupnému pohlcovaniu resp. likvidácii lokálne orientovaných konkurentov,
  - globalizácia umožňuje prekonávať hranice a poskytuje tak možnosti vytvárania celosvetových sietí vysokoškolského vzdelávania,
  - globálna ekonomika je motivujúcou silou pre vznik fúzií a akvizícií, preto ako inovačnú stratégiu možno odporučiť tvorbu spoločných študijných programov univerzitami rôznych krajín a regiónov, aby sa dostali na konkurencieschopnú úroveň,
  - globalizačné inovačné stratégie zahŕňujú: marketingové stratégie, kooperačné stratégie, finančné stratégie, personálne, výskumné a vzdelávacie stratégie,
  - globalizačné stratégie inovácií vzdelávania by sa mali zameriavať na využitie moderných telekonferenčných technológií.

Záver

Inovácie vzdelávania by mali vychádzať z novej stratégie EÚ 2020, ktorá určuje dva základné smery: internacionalizáciu vysokého školstva a zvyšovanie jeho kvality. Tieto zámery sú v súlade s požiadavkami globalizujúceho sa trhu práce a liberalizáciou trhu s vysokoškolským vzdelávaním. Znižovanie výdavkov na vysoké školstvo z verejných zdrojov a tlak na viac zdrojové financovanie vedie k lokálnej, regionálnej a globálnej súťaži o finančné prostriedky a študentov. Úspešnosť na medzinárodnom trhu vzdelávania je preto podmienená medzinárodným rozmerom študijných programov s možnosťou vyučovania v cudzom jazyku, zapájaním sa do medzinárodných výskumných a vzdelávacích sietí ako aj využitím moderných telekonferenčných technológií.

Literatúra

1. Matejka, M.: Strategie pro čas globalizace. Ekonom č. 36-44/1998.
2. Innovation policy: updating the Union's approach in the context of the Lisbon strategy. Commission of the European Communities, 2003. [cit. 22. 1. 2014]. Dostupné na internete: <<http://europa.eu.int/comm/>>
3. <http://www.euractiv.sk/cl/223/3816/Investicie_do_vyskumu>
4. <<http://www.euractiv.sk/?a=show&cid=4221&sid=223&pid=223>>